

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ
И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ
БРОЈ: 705/1
04.10.2023. године
БЕОГРАД

ЗАПИСНИК

са **194.** седнице Научног већа Института за архитектуру и урбанизам Србије, одржане дана **04.10.2023.** године (среда) у просторијама Института, односно путем видео линка са почетком у 10⁰⁰ часова.

Седници су присуствовали:

1. др Јасна Петрић, научни саветник, председник Научног већа,
2. др Ана Никовић, виши научни сарадник, заменик председника Научног већа,
3. др Саша Милијић, научни саветник, директор Института,
4. др Бошко Јосимовић, научни саветник,
5. др Божидар Манић, виши научни сарадник, помоћник директора,
6. др Тијана Црнчевић, виши научни сарадник,
7. др Марина Ненковић-Ризнић, виши научни сарадник,
8. др Никола Крунић, виши научни сарадник,
9. др Тамара Маричић, виши научни сарадник,
10. др Сања Симоновић Алфиревић, виши научни сарадник,
11. др Небојша Стефановић, виши научни сарадник,
12. др Омиљена Џелебџић, виши научни сарадник,
13. др Јелена Живановић Миљковић, виши научни сарадник,
14. др Јелена Басарић, научни сарадник,
15. др Наташа Чолић, научни сарадник.

Путем видеолинка присуствовала је др Маријана Пантић, виши научни сарадник.

Седници оправдано не присуствују: др Славка Зековић, научни саветник, др Наташа Даниловић Христић, виши научни сарадник и др Тања Његић, научни сарадник.

ДНЕВНИ РЕД

1. Усвајање записника са 192. седнице и 193. електронске седнице Научног већа,
2. Молба за верификацију резултата у категорији М123,
3. Молба за покретање поступка за избор у стручно звање за Оливеру Радоичић, дипл. пр. планера,
4. Молба за покретање поступка за избор у стручно звање за Марка Перишића, дипл. пр. планера,
5. Разно.
 - а) Информација са састанка у ЗИС-у о накнадама за истраживаче у научим и истраживачким звањима које ће се примењивати од 01.01.2024. године
 - б) Информација о учешћу на презентацији Министарства за европске интеграције

1. тачка

Усвајају се записници са 192. седнице и 193. електронске седнице Научног већа.

2. тачка

Др Јасна Петрић, председник Научног већа информисала је чланове Већа да је др Наташа Даниловић Христић поднела Молбу за верификацију резултата у категорији М123 – анализа јавне политике за документ „Мапа пута за спровођење мера урбане безбедности у оквиру урбанистичког планирања“.

Научно веће је донело следеће

МИШЉЕЊЕ О ВЕРИФИКАЦИЈИ РЕЗУЛТАТА У КАТЕГОРИЈИ М123

У складу са Законом о науци и истраживањима („Службени гласник Републике Србије“, бр. 49/19), Правилником о стицању истраживачких и научних звања („Службени гласник Републике Србије“, бр. 159/20), Научно веће је донело позитивно мишљење о верификацији резултата у категорији М123 – анализа јавне политике за документ: „Мапа пута за спровођење мера урбане безбедности у оквиру урбанистичког планирања“, групе аутора: др Наташа Даниловић Христић, др Јасна Петрић, др Наташа Чолић и арх. Маја Христов.

Резултат истраживања је са пројекта под називом: „Сигурност жена и девојчица у Србији“, у организацији Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена у Србији (UN Women), у сарадњи са Координационим телом за родну равноправност Владе Републике Србије и Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и уз подршку Британске амбасаде у Београду.

3. тачка

Др Јасна Петрић, председник Научног већа, информисала је чланове Научног већа о поднетој молби за покретање поступка за избор у стручно звање за Оливеру Радоичић, дипл. пр. планера, након чега је донета следећа

О Д Л У К А

1. Покреће се поступак избора Оливере Радоичић, дипл. простор. планера, у стручно звање.
2. За спровођење поступка за избор у стручно звање образована је стална Комисија за избор у стручна звања у саставу:
 - 1) др Саша Милијић, председник Комисије,
 - 2) др Божидар Манић, члан,
 - 3) др Марина Ненковић-Ризнић, члан и
 - 4) Душан Марковић, дипл. правник.

4. тачка

Др Јасна Петрић, председник Научног већа, информисала је чланове Научног већа о поднетој молби за покретање поступка за избор у стручно звање за Марка Перишића, дипл. пр. планера, након чега је донета следећа

О Д Л У К А

1. Покреће се поступак избора Марка Перишића, дипл. простор. планера, у стручно звање.
2. За спровођење поступка за избор у стручно звање образована је стална Комисија за избор у стручна звања у саставу:
 - 1) др Саша Милијић, председник Комисије,
 - 2) др Божидар Манић, члан,
 - 3) др Марина Ненковић-Ризнић, члан и
 - 4) Душан Марковић, дипл. правник.

5. тачка

а) Др Јасна Петрић, председник Научног већа доставила је Извештај са 188. седнице председништва Заједнице института Србије поводом представљања новог модела финансирања зарада истраживача. Речено је да је спреман нацрт Правилника о стицању

научних и истраживачких звања који ће бити упућен на мишљење Матичним научним одборима.

- б) Др Јасна Петрић, председник Научног већа, информисала је чланове Већа о приоритетима Министарства за европске интеграције у оквиру програма европске територијалне сарадње. Препозната је могућност укључивања градова, осталих нивоа управе, јавно-приватних организација, као и научно-истраживачких институција у програме прекограничне и транснационалне сарадње, као и програме међурегионалне сарадње Interreg, URBACT и EPSON.

Седница је завршена у 10⁴⁰ часова.

ЗАПИСНИЧАР
Гордана Вукшић

ПРЕДСЕДНИК НАУЧНОГ ВЕЋА
др Јасна Петрић, научни саветник

Институт за архитектуру и урбанизам Србија
Научно веће

Молба Научном већу за верификацију резултата у категорији М123 – анализа јавне политике

Поштовани чланови Научног већа,

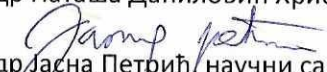
Молимо вас да прихватите постигнут резултат у категорији М123 – анализа јавне политике, у складу са Правилником о стицању истраживачких и научних звања („Службени гласник РС“ бр. 159/2020) за документ „Мапа пута за спровођење мера урбане безбедности у оквиру урбанистичког планирања“, виши научни сарадник резултат пројекта „Сигурност жена и девојчица у Србији“, у организацији Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена у Србији (UN Women), у сарадњи са Координационим телом за родну равноправност Владе Републике Србије и Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и уз подршку Британске амбасаде у Београду. Пројекат је спроведен од 31. маја до 8. септембра 2023. године од стране експертског тима из ИАУС-а, у саставу Наташа Даниловић Христић, Јасна Петрић, Наташа Чолић и Маја Христов.

Неведеним документом се анализира постојећи законски оквир у области урбанистичког планирања и предлаже се између осталог измена и допуна Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/2009, 81/2009 - исправка, 64/2010 - УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - УС, 50/2013 - УС, 98/2013 - УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021 и 62/2023) и подзаконских аката као што су Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС“, бр.32/2019) или Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама („Сл. гласник РС“, бр. 22/2015).

У прилогу:

- Доказ о достави материјала „Мапа „Мапа пута за спровођење мера урбане безбедности у оквиру урбанистичког планирања“ надлежном Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре;
- Потврда Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена у Србији (UN Women) о руковођењу и изради документа анализе јавне политике;
- Потврда Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре о примени анализе јавне политике

др Наташа Даниловић Христић, виши научни сарадник

др Јасна Петрић, научни саветник

др Наташа Чолић, научни сарадник

арх. Маја Христов, виши стручни сарадник

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ
Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia

British Embassy
Belgrade

**Сигурност жена и
девојчица
у јавном простору**

МАПА ПУТА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА УРБАНЕ БЕЗБЕДНОСТИ У ОКВИРУ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА ROADMAP FOR IMPLEMENTING URBAN SAFETY MEASURES IN URBAN PLANNING PROCESS

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ
Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia

British Embassy
Belgrade

Аутори*:

др Наташа Даниловић Христић, виши научни сарадник

др Јасна Петрић, научни саветник

др Наташа Чолић, научни сарадник

Маја Христов, виши стручни сарадник

*сви из Института за архитектуру и урбанизам Србије
– ИАУС

UN Women - Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена у Србији:

Ова публикација настала је у оквиру пројекта „Сигурност жена и девојчица у Србији”, који спроводи Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена у Србији (UN Women), у сарадњи са Координационим телом за родну равноправност Владе Републике Србије и Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, а уз подршку Британске амбасаде у Београду. Ставови у овој публикацији припадају искључиво ауторима и ауторкама, и не представљају нужно ставове UN Women и Британске амбасаде.

прелом и дизајн: Маја Христов и Ива Локас
превод и лектура: Јасна Петрић и Наташа Чолић
скице: Наташа Даниловић Христић
припрема и штампа: Бранислава Симић и Срђан Милосављевић

Београд, 2023.

Сигурност жена и девојчица

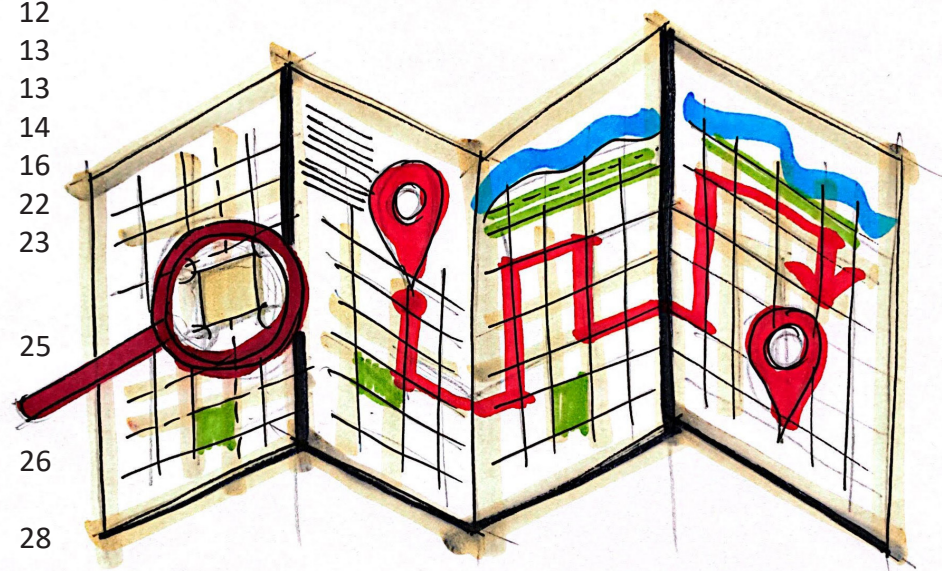
у јавном простору

МАПА ПУТА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА УРБАНЕ БЕЗБЕДНОСТИ У ОКВИРУ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА

ROADMAP FOR IMPLEMENTING URBAN SAFETY MEASURES IN URBAN PLANNING PROCESS

САДРЖАЈ

0. УВОД	4
1.0. МИСИЈА, ВИЗИЈА И ЦИЉ	6
2.0. КРИТЕРИЈУМИ ЗА ФОРМИРАЊЕ ПРЕДЛОГА МАПЕ ПУТА	7
3.0. УТЕМЕЉЕЊЕ У ПОСТОЈЕЋЕМ ЗАКОНСКОМ ОКВИРУ	8
3.1. ЗАКОН И ПРАВИЛНИЦИ У ОБЛАСТИ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА	10
3.2. СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ КОЈИ ДАЈУ ОСНОВ ЗА ПРИМЕНУ МЕРА УРБАНЕ БЕЗБЕДНОСТИ	11
3.3. ПОШТОВАЊЕ ПРИНЦИПА РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ У ПРОЦЕСУ ПЛАНИРАЊЕ	12
4.0. ПРИМАРНИ КОРАЦИ	13
4.1. ШИРА ЕДУКАЦИЈА	13
4.2. БАЗА ЗНАЊА	14
4.3. ПРИРУЧНИК	16
5.0. ПРЕДЛОЗИ И КОРАЦИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ	22
5.1. ИЗМЕНА И ДОПУНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ	23
5.2. ИЗМЕНА И ДОПУНА ПРАВИЛНИКА О САДРЖИНИ, НАЧИНУ И ПОСТУПКУ ИЗРАДЕ ДОКУМЕНАТА ПРОСТОРНОГ И УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА	25
5.3. ПРОЦЕС ПРИКУПЉАЊА ПОДАТАКА, САРАДЊЕ ПРИ ИЗРАДИ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА И ИЗДАВАЊА УСЛОВА ОД СТРАНЕ ИМАЛАЦА ЈАВНИХ	26
5.4. ПАРТИЦИПАЦИЈА ГРАЂАНА И УЧЕШЋЕ СТЕЈКХОЛДЕРА У ТОКУ ИЗРАДЕ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА	28
5.5. ДОДАТНЕ СТУДИЈЕ И АНАЛИЗЕ УТИЦАЈА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА НА СТАНОВНИШТВО	30
5.6. ЛИЦЕНЦИРАНА ЛИЦА ЗА ПРОВЕРУ И ИНТЕГРИСАЊЕ МЕРА УРБАНЕ БЕЗБЕДНОСТИ У ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ	32
6.0. ЗАКЉУЧАК	34
7.0. SUMMARY	35
8.0. ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ ПРЕДЛОЖЕНЕ МАПЕ ПУТА	36

00

УВОД

roadmap = мапа или план пута, путоказ
milestone = кључна тачка, прекретница
deliverable = резултат, предаја испорука
threats = претње

Мапа пута је текстуални и визуелни приказ предложених корака у реализацији циљева у односу на временски оквир, као и и актера који треба да их спроведу. Састоји се из следећих елемената: графички уобличен и објашњен процес, са дефинисаним редоследом или узрочно-последичним везама, кључним тачкама које указују на то када ће кључни циљеви бити испуњени, дефинисаним очекиваним резултатима који упућују на то када ће бити испоручени поједини резултати, а може да садржи и анализу претњи и слабих тачака у реализацији предложених праваца и корака.

Мапа пута за спровођење мера урбане безбедности у оквиру урбанистичког планирањанастаојекаофиналнидокумент у оквиру друге фазе пројекта „Сигурност жена и девојчица у јавном простору“, који спроводи организација UN Women, у партнерству са Координационим телом за родну равноправност, Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, а уз финансијску подршку Амбасаде Велике Британије у Београду.

Експертски тим Института за архитектуру и урбанизам Србије (ИАУС) ангажован на реализацији ове фазе пројекта спровео је пет тематских радионица унапређења јавних политика у области планирања урбаног развоја, намењених пре свега урбанистима/кињама и планерима/кама, стручњацима/кињама који/е се баве просторним, економским, социјалним

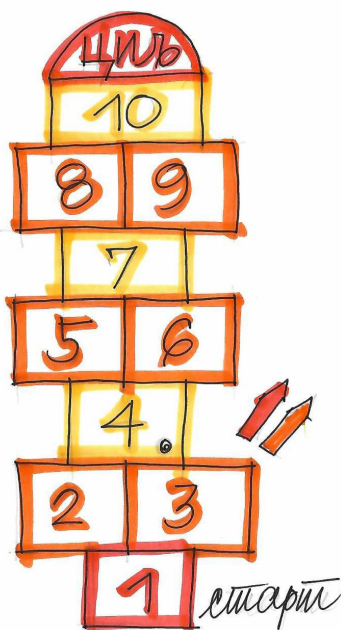
и еколошким аспектима планирања урбаних средина, али и другим учесницима/цама у чијој је надлежности доношење одлука, као и брига о уређењу и одржавању јавних урбаних простора, али и о реду и миру у јавном простору.

Радионице су биле тематски креиране тако да упуте присутне у тему, уколико се са њом сусрећу први пут, да им пруже теоријска као и практична знања, те финално да искористе „колективни“ стручни потенцијал окупљених за прикупљање идеја о могућностима да се у праксу уведе обавеза спровођења превентивних мера за већи степен осећаја сигурности и унапређења безбедности у јавним градским просторима, а посебно са аспекта жена и девојчица као препознатих угрожених група становника.

Закључак којим путем се треба кретати и шта су даљи кораци није једнозначан, већ се састоји из неколико сценарија / могућности и предлога приоритетних мера интервенције. Од тога какви су нам ресурси, реалне потребе и могућности, план може бити прилагодљив, тј. мање или више амбициозан.

Овај документ суштински представља предлог за креирање јавне политике и намењен је доносиоцима одлука. У процесу израде Мапе пута спроведена је анализа проблема у области урбане безбедности док су расположиве опције размотрене кроз партиципативни процес спровођења радионица. Мапа пута формулише одређене препоруке, врши процену и евалуацију могућих последица и даје предлог измена и допуна постојећег законског оквира као и за побољшање методологије израде планова. Циљ је да се помогне у формулисању одговарајуће јавне политике и да се помогне у њеном спровођењу у пракси, уз сва потребна преиспитивања и усаглашавања са другим актима и законима од важности за ову тему.

10

МИСИЈА, ВИЗИЈА И ЦИЉ

МИСИЈА ове фазе пројекта је интегрисање аспекта урбане безбедности жена и девојчица у методологију традиционалног урбанистичког планирања и пројектовања.

ВИЗИЈА је проширити што више тему урбане безбедности међу урбанистима/кињама и планерима/кама, помоћи им да доживе јавни простор као родно сензитиван, а дугорочно изменити и допунити правни оквир урбанистичког планирања како би урбана безбедност постала једно од начела уређења и коришћења простора.

ЦИЉ је да се корак по корак, кроз сарадњу са грађанима/кама и осталим актерима у планирању формирају јавни урбани простори који су сигурни, безбедни, доступни и комфорни за жене и девојчице, али и за све друге кориснике/це.

2.0

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ФОРМИРАЊЕ ПРЕДЛОГА

Основни критеријум којим смо се руководили је једноставност, лака и брза применљивост мера за унапређење урбане безбедности и родне равноправности која даје ефекте.

Схватајући да је пројектни задатак да се обезбеди примена принципа и мера за већу сигурност жена и девојчица на националном нивоу, што подразумева различителокалнесрединеингеренције, сматрамо да је то могуће и најреалније

кроз измену и допуну законске регулативе која прописује садржај и начин израде планских докумената.

Са друге стране, пошто овај процес захтева време и вољу, а пошто зависи од доносиоца одлука, предлагемо и „алтернативни“ пут, на који може одмах да се крене, ширењем знања међу непосредним актерима планирања и пројектовања, урбанистима/кињама који/е су по опису свог посла на првом

месту „заштитници/е јавног интереса“.

Зато ова мапа пута има више корака, којима треба кренути постепено, али су они истог правца и са истим крајњим циљем. Дата је могућност да примарни кораци стигну први до циља, а касније да им се прикључе и различити сценарији тј. предлози за унапређење јавних политика, како би се остварила пројектована визија.

Превенција и сузбијање свих видова (непартнерског) насиља над женама у јавном простору, обезбеђивање свеобухватних мера за већу безбедност и бољи комфор при коришћењу простора и повећање учешћа жена у процесима креирања решења, одлучивања и остваривања равноправности полова.

Медијум: просторно и урбанистичко планирање
Средство: примена превентивних мера

УТЕМЕЉЕЊЕ У ПОСТОЈЕЋЕМ ЗАКОНСКОГ ОКВИРУ

Потреба за одрживим трансформацијама градова и „новим приступима“ најављена је резолуцијом глобалне Агенде за одрживи развој до 2030. године ¹ и Циљевима одрживог развоја, а посебно Циљем 11 – одрживи градови и заједнице према којем се тежи инклузивности, безбедности, отпорности и одрживости градова и насеља. Као вредносним оквиром за „локализацију“ Агенде 2030 и остваривање циљева у контексту градова сматра се Нова урбана агенда из 2016.², док се од свих држава потписница, па и Републике Србије, очекује да се мобилишу сви ресурси у њиховом достизању. Имајући у виду безбедност жена и девојчица у јавним урбаним

просторима напомињемо важност спровођења Резолуције 1325 Савета безбедности УН – Жене, мир и безбедност. Посматрајући шире од сфере урбанистичког планирања, Закон о родној равноправности ³ у члану 40., прописује да: „...приликом планирања управљања и спровођења планова, пројеката и политика развоја и унапређења саобраћаја и инфраструктуре се спроводи поступак уродњавања и интегрише родну перспективу у планирање саобраћајне политике и развоја инфраструктуре у циљу повећања мобилности и унапређења безбедности.“ Такође, овај Закон наводи да: „У јединицама локалне самоуправе приликом планирања, управљања и

спровођења планова, пројеката и политика развоја и унапређења саобраћаја и инфраструктуре спроводи се поступак уродњавања и интегрише се родна перспектива у планирању саобраћајне политике и развоја инфраструктуре у циљу повећања мобилности и унапређења безбедности.“ Република Србија је усвојила и спроводи Стратегију за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године ⁴ чија је кључна препорука да се у процесе доношења, спровођења и праћења јавних политика систематски и свеобухватно укључе све рањиве групе.

1 <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

2 <https://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-Serbian.pdf>

3 "Сл. гласник РС", бр. 52/2021

4 "Службени гласник РС", бр. 103/2021

Закон о планском систему⁵ у члану 3. даје основна начела управљања системом јавних политика: начело економичности, финансијске одрживости, реалистичности, релевантности и поузданости, начело конзистентности и усклађености, континуитета планирања, пропорционалности, превенције и предострожности, једнакости и недискриминације, координације и сарадње, јавности и партнерства, одговорности, временске одређености и интегралности и одрживог раста и развоја (... ефекти планова на друштво,

посебно на локалне заједнице, њихов развој и посебности, осетљиве категорије становништва, родну равноправност, као и борбе против сиромаштва). Овај закон прописује и врсте планских докумената и дели их на (члан 4.):

1) документа развојног планирања: План развоја; Инвестициони план; Просторни план Републике Србије и други просторни планови, генерални урбанистички план и план развоја аутономне покрајине и план развоја јединице локалне

самоуправе.

- 2) документа јавних политика: стратегија, програм, концепт политике и акциони план.
- 3) остале планске документе: акциони и годишњи план рада Владе, Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније, средњорочни планови и финансијски планови и друга планска документа у складу са овим законом и у надлежности Аутономне покрајине или у складу са статутом јединице локалне самоуправе.

⁵ „Службени гласник РС”, бр. 30/2018

3 ЗАКОН И ПРАВИЛНИЦИ У ОБЛАСТИ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА

Закон о планирању и изградњи⁶ ће бити основ анализе могућности измене и допуне јавне политике на националном нивоу (поглавље текста 5.1.), уз могуће мање интервенције и у Правилнику о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања.⁷

Ови акти прописују обавезан садржај планских докумената и процедуру њихове израде и усвајања, ко може да израђује тј. руководи њиховом израдом, учешће других актера, посебно имаоца јавних овлашћења, као и партиципативни процес. Према члану 10. овог Закона, документи просторног и урбанистичког планирања су:

- 1) Плански документи
- 2) Документи за спровођење просторних планова;
- 3) урбанистичко-технички документи;
- 4) Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије;

Национална архитектонска стратегија
Плански документи су просторни и урбанистички планови (члан 11.) у које спадају: Просторни план Републике Србије, Регионални просторни план, Просторни план подручја посебне намене (просторни планови), Генерални урбанистички план, План генералне регулације и План детаљне регулације (урбанистички планови). Израда

и доношење свих планских докумената су од јавног интереса за Републику Србију.

Такође, чл. 39. Закона о планирању и изградњи се односи на могућност да: „Министарство надлежно за послове урбанизма може у циљу укључивања Републике Србије у процес интеграција финансирати израду националних програма којима се уређује политика урбаног развоја, архитектонска политика, урбана обнова и сл.“

6 „Службени гласник РС”, бр. 72/2009, 81/2009 - исправка, 64/2010 - УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - УС, 50/2013 - УС, 98/2013 - УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021, 62/2023

7 „Службени гласник РС”, бр.32/2019

СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ КОЈИ ДАЈУ ОСНОВ ЗА ПРИМЕНУ МЕРА УРБАНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године⁸ и Национална архитектонска стратегија за период од 2023. до 2035. године, са акционим планом за спровођење, за период од 2023. до 2025. године⁹ дају добру полазну тачку за интегрисање теме родне равноправности у националне мере за унапређење урбане безбедности, посебно жена и девојчица.

Тако на пример, Стратегија одрживог урбаног развоја РС до 2030. године, конкретизује ово питање у оквиру поглавља Стратешки правац II, Уређење урбаних насеља, тачка 2.1.5. која се односи на унапређење приступачности и безбедности у урбаним насељима. И у другим деловима Стратегије могу се наћи базична полазишта за шири опсег ове теме (нпр. 1. Одрживи економски развој, 3. Друштвено благостање и 5. Управљање урбаним развојем).

⁸ "Службени гласник РС", број 47/2019

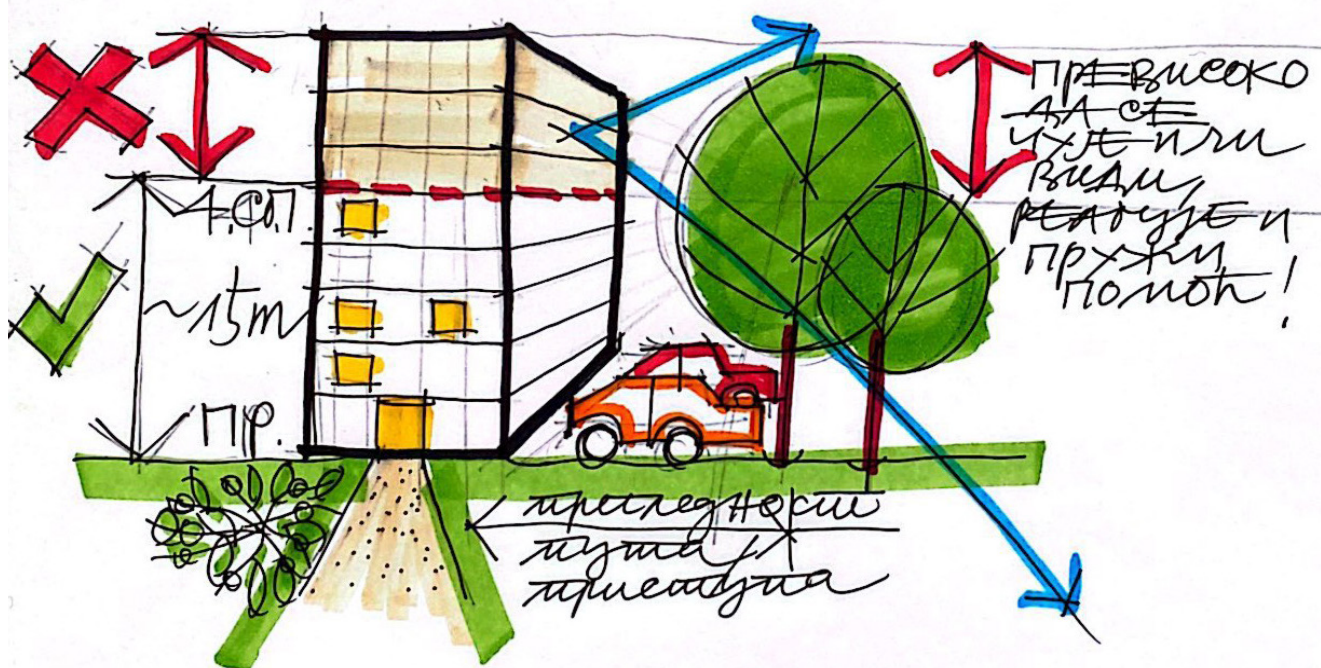
⁹ "Службени гласник РС", бр. 48/2023

Национална архитектонска стратегија за период од 2023. до 2035. године анализира различите теме и недостатке које треба исправити и допунити, као на пример у поглављима 3.3.3. Прописи и стандарди у архитектонској пракси пројектовања, 3.3.4.2. Анализе и студије које се израђују у процесу планирања простора, итд. У овом документу, у поглављу 7.2. Циљеви, постављају се општи и посебни циљеви, те даје предлог мера и активности за њихово остварење.

Сматрамо да је тема урбане безбедности потпуно компатабилна и уклопљива у постојећи оквир усвојених стратегија, те да ће део реализације услова за њено спровођење на националном нивоу бити у оквиру постављених стратешких праваца.

ПОШТОВАЊЕ ПРИНЦИПА РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ У ПРОЦЕСУ ПЛАНИРАЊА

Нема сумње да је потребно обезбедити и поштовати принцип уродњавања и родне равноправности на свим нивоима планирања, од стратешког до детаљног.

Сматрамо да је тема урбане безбедности жена и девојчица најбоље сагледива и нормативно могућа за дефинисање и уређење на нивоу урбанистичког планирања тј. у оквиру планова генералне и детаљне разраде, урбанистичких пројеката и урбанистичко-архитектонских конкурса за јавне градске просторе (назависне или у оквиру неког насеља, целине или зоне). На стратешком нивоу треба је препознати као једну од начелних тема за даље разматрање и разраду.

41

ПРИМАРНИ КОРАЦИ ШИРА ЕДУКАЦИЈА

Спровођење радионица и партиципација широког круга стручњака/киња из праксе, указало нам је на чињеницу да урбанисти/киње и планери/ке, као и друга стручна лица која се баве уређењем и опремањем градских простора, још увек нису довољно обавештена о теми урбане безбедности, нити о могућности другачијег тј. женског доживљаја простора. Већини учесника/ца ова тема је била нова, али врло инспиративна, лако су препознали/е навођене ситуације, предложене мере и усвајали/е овај концепт.

Закључак целог процеса је да је неопходно спровођење шире едукације

и приближавање теме на националном нивоу. Као предлог како би се едукација вршила, искристалисала се идеја да се организују уживо и/или online предавања и курсеви, користећи постојеће канале и унутрашњу организацију постојећих струковних удружења и организација, као што су: Инжењерска комора Србије (ИКС), Удружење архитеката Србије (УАС), Удружење урбаниста Србије (УУС), Асоцијација просторних планера Србије (АППС), Стална конференција градова и општина (СКГО) и др. Ова удружења имају капацитете да позову и анимирају своје чланове/ице, а уједно су организатори

различитих стручних скупова.

Ко би били едукатори/ке? Пре свега особе које имају теоријског и практичног искуства у области урбане безбедности и изради урбанистичких планова и које могу, осим свог основног знања, осталима да пренесу и различите вештине, препоруке, сазнања из праксе или пруже консултативну помоћ у решавању одређених питања у процесу израде планског документа.

4.9

БАЗА ЗНАЊА

Истражујући све до сада написано, објављено и спроведено на општу тему урбане безбедности и подтему сигурности одређених група становништва као што су жене и девојчице, дошло се до закључка да би било корисно формирати дигиталну базу података или тзв. „база знања“ у којој би се на једном месту сакупили сви релевантни подаци. Она би по свом карактеру била отворена и јавно доступна, стално допуњавана и одржавана. Шематска организација портала или базе би била по врсти података, нпр. релевантни закони и подзаконска акта, статистички подаци, истраживања и научни радови, спроведени програми, акције, домаћи примери добре

праксе, инострани примери добре праксе, итд.

Локација „базе знања“, тј. интернет страница на којој би се налазила, као и брига о њеној ажурности остају (за сада) нерешена питања. Далеко би било лакше ако би се формирала у оквиру већ постојеће интернет презентације, као што је на пример база прописа Инжењерске коморе Србије¹⁰, имајући у виду да би се и друге теме и области на овај начин могле обухватити. Дobar пример представља постојећа база приручника у издању организације UN Women¹¹. Национална архитектонска стратегија предвиђа формирање јединствене базе података

од значаја за области архитектуре и урбанизма, планирања и изградње у виду електронске платформе „е-ARH“, што, када се установи, може да буде право место за смештање и олакшано коришћење ових података.

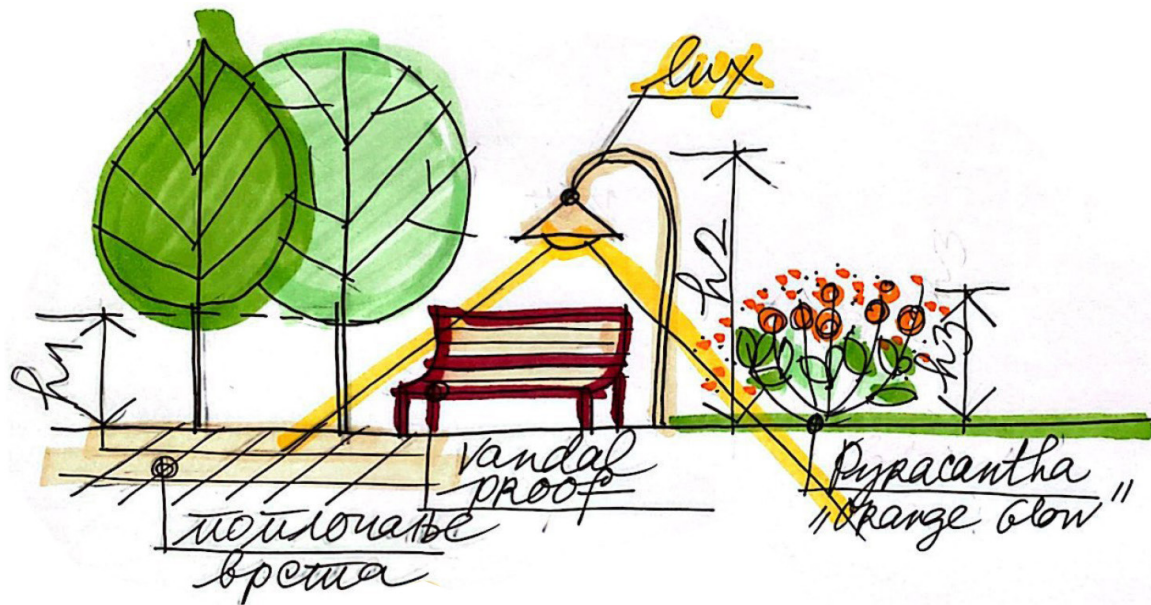
Уколико се приступи изради одговарајућег приручника (опширније у 4.3.), онда база знања може да буде и у оквиру њега, у виду референц листе са свим наводима и линковима за приступ у дигиталном облику.

10 <https://www.ingkomora.rs/baza-propisa>

11 <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications>

43

ПРИРУЧНИК

За практичан рад у сфери просторног и урбанистичког планирања и архитектонског и пејзажног пројектовања неопходно је сачинити и објавити пригодан приручник, пре свега у дигиталној форми (PDF). Без обзира да ли се и када се изврши измена и допуна правног оквира, те се урбана безбедност уведе као једна од обавезних тема за разматрање при изради планске документације, приручник ће бити користан као консултативни материјал за сваког/у планера/ку, урбанисту/кињу или пројектанта/кињу. Основу приручника треба да чине пре свега препоруке и стандардиза урбанистичке и архитектонске, тзв. техничке мере и интервенције у простору, уз осврт и на друге могуће мере: организационо-менаџерске, друштвено-социјалне или економске. При избору и

предлагању адекватне мере треба водити рачуна о њеном евентуалном утицају на околину и друге кориснике.

Опредељење да ли је потребнији приручник или правилник, као подзаконски акт, иде у корист приручника. Циљ је да сви актери који учествују у процесу планирања и пројектовања простора на једном месту имају урбанистичко-архитектонске тј. техничке нормативе и стандарде, како би просторе превентивно планирали или прилагодили условима за безбедно коришћење. Такође, форма правилника захтева извесну процедуру у смислу законске основаности и усвајања, а свака могућа измена и допуна имају исти пут верификације. Потребно је да приручник буде континуално и по потреби брзо и лако ажуриран новим

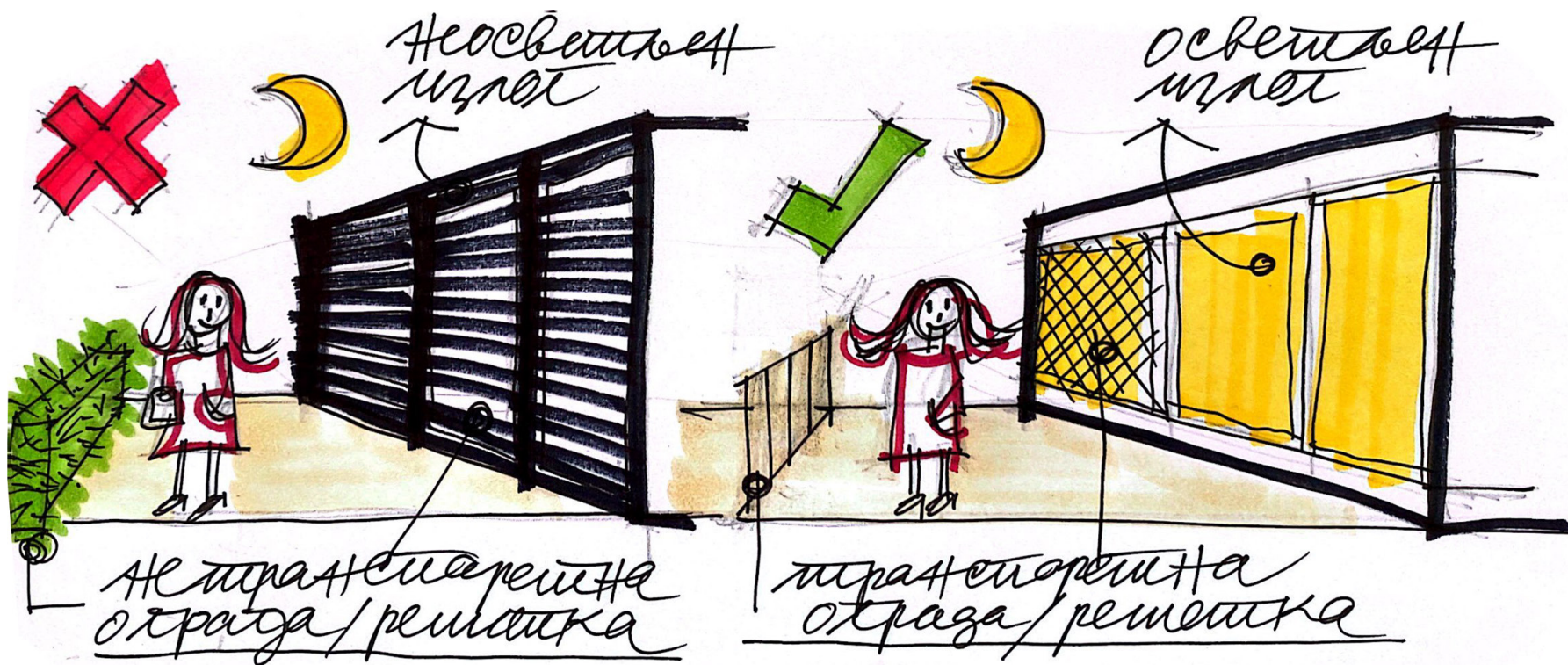
подацима, сазнањима, примерима добре праксе, али можда и коригован, уколико се испостави да предложене мере немају очекиван позитиван ефекат. Други разлог је чињеница да се одреднице појединих важећих правилника примењују рутински, тј. позивањем на њихов назив и број службеног гласника у коме је објављен, без суштинске примене стандардизованих мера. Пример за то су Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама¹² или Правилник о безбедности деčјих игралишта¹³.

Свакако, Приручник се увек може „преточити“ у званичну форму Правилника.

12 „Службени гласник РС“, бр. 22/2015

13 „Службени гласник РС“, бр. 41/2019, „Службени гласник РС“, бр. 62/2023

Тренутно су доступни различити материјали који имају форму упуства или приручника у области безбедности и сигурности јавних простора кроз родну перспективу. Искорак би био начинити приручник који би био комплетан и довољно конкретан, са специфичним техничким нормативима, који су директно применљиви, у зависности од потребе и случаја. Приручник треба да буде урађен у складу са нашим потребама и стањем на терену, што значи да не представља превод неког иностраног, већ да је применљив у свим урбаним срединама

у Србији, да није ограничен само на пример на Београд, да је детаљан, тј. ако се каже „боља осветљеност простора“, онда и да се пропише шта то значи (могућност избора врсте расветних тела, њихова удаљеност, висина, која врста светлости и која јачина).

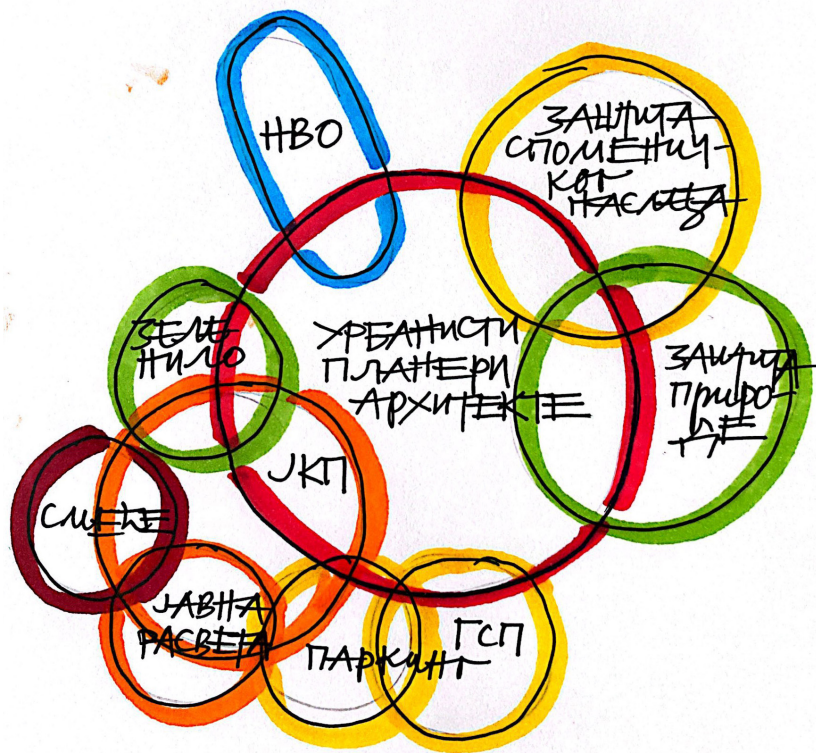
Нека од доступних издања (упустава, приручника, водича и каталога), на тему безбедности и сигурности јавних урбаних простора, родне доступности јавних урбаних простора, урбаног дизајна и сл., која могу да послуже као база за креирање новог и свеобухватног националног приручника:

- Група аутора (2007) Безбеднија места – систем планирања и превенција криминала, Урбанистички завод Београда и Инжењерска комора Србије, ISBN 978-86-83273-02-7 (превод британског приручника Safer Places –The Planning System and Crime Prevention, Office of the Deputy Prime Minister & Home Office, са уводом прилагођеним домаћем издању)
- Даниловић Христић, Н. et al (2008) Сигурнији јавни простори, Студија о безбедности јавних градских простора у Београду Урбанистички завод Београда и Мисија ОЕБС у Србији, Одељење за демократизацију, Demsec пројекат, ISBN 978-86-83273-03-04, <https://www.urbel.com/srp/publikacije/263/detaljnije/w/0/sigurniji-javni-prostori/>
- Ur. Petrović, G., Polić, D. (2008) Priručnik za urbani dizajn, Prograf, OrioArt (превод британског приручника Urban Design Compendium, English Partnerships)
- Radovanović, G., Đan, A. (2015) (Ne)bezbedne u javnom prostoru (Kvalitativna studija o bezbednosti žena u javnom prostoru u Novom Pazaru), Beogradski centar za bezbednosnu politiku https://bezbednost.org/wp-content/uploads/2020/06/studija_o_bezbednosti_zena.pdf
- Đan, A., Stakić, I. (2016) Priručnik za istraživanje bezbednosti mladih žena i muškaraca u javnom prostoru (Rodna analiza bezbednosti – studija slučaja Vranje), Beogradski centar za bezbednosnu politiku i Misija OEBS-a u Srbiji, <https://bezbednost.org/publikacija/prirucnik-za-istrazivanje-bezbednosti-mladih-zena-i-muskaraca-u-javnom-prostoru/>

- Зиндовић, М. (2017) Почетна анализа стања у области урбанистичког планирања и пројектовања из родне перспективе, са сетом препорука, Стална конференција градов аи општина, <http://www.skgo.org/publications/download/452>
- Konstantinović Vilić, S., Petrušić, N., Beker, K., Žunić, N. (2020) Nasilje prema ženama i devojčicama u javnom prostoru, Udruženje građanki FemPlatz, https://www.femplatz.org/library/2022-06_Booklet_NNZID.pdf
- Rikanović, M., Zindović, M., Đurić, H., Lalić, M. (2020) Vodič ka rodno-osetljivim javnim prostorima, UN Women, Mikser, ŽAD, <http://www.zad.rs/wp-content/uploads/2021/04/Vodic-ka-rodno-osetljivim-javnim-prostorima-web.pdf>
- Rikanović, M., Zindović, M., Đurić, H., Lalić, M. (2020) Analiza urbanističkog planiranja i projektovanja u Srbiji sa stanovišta rodne ravnopravnosti, UN Women, <https://mikser.rs/izdanja-analiza-urbanistickog-planiranja-u-srbiji/>
- Đurić, N. (2022) Sprovođenje rodne procene bezbednosti (Vodič za primenu alata za procenu bezbednosti žena u javnom prostoru i izbor mera za unapređenje -za lokalne samouprave i ženske organizacije) i Alat za procenu bezbednosti žena u javnom prostoru, UN Women (Sigurnost žena i devojčica u javnom prostoru).
- Лалошевић, М., Глигоријевић, Ж., et al (2022) Приручник за отворене јавне просторе - Град Београд, Урбанистички завод београда, Дирекција за грађевинско земљиште и изградњу Београда
- Група аутора (2022) Она хода сама кроз град – безбеднији Крагујевац за све, приручник за unapređenje безбедности жена и девојчица у јавним просторима града Крагујевца, Mikser, UN Women

3D
ONLINE

Такође, при формулисању предлога и стандарда одређених техничких мера потребно је да се обави консултација са ширим спектром надлежних служби и институција, стручним лицима у области заштите градитељског наслеђа, заштите природе, јавним комуналним предузећима (ЖКП), која брину о уређењу и редовном одржавању јавних урбаних простора (градско зеленило, одношење смећа, јавно осветљење, градски превоз, паркинг сервис, итд.). Пошто су ове службе у надлежности локалних самоуправа, предлог је да се у израду приручника укључе ЖКП (и надлежни секретаријати) из три највећа града у Србији – Београда, Новог Сада и Ниша, али и да се дају алтернативна решења за мање

средине, уколико није могуће спровести све предложене нормативе.

Наравно, за овакав задатак потребан је тим искусних стручњака/иња који/е би руководили/е израдом и учествовали/е у формирању приручника, али и време како би се покриле све теме, обезбедили подаци и графички приказала правила и преложене мере.

Финансирање се може обезбедити из буџетских средстава, кроз подржан пројекат организација цивилног друштва или сарадњом ова два сектора. Верификација се може спровести у договору и на начин како предложи ресорно Министарство, са обавезном јавном презентацијом. Дистрибуција, тј. доступност дигиталне

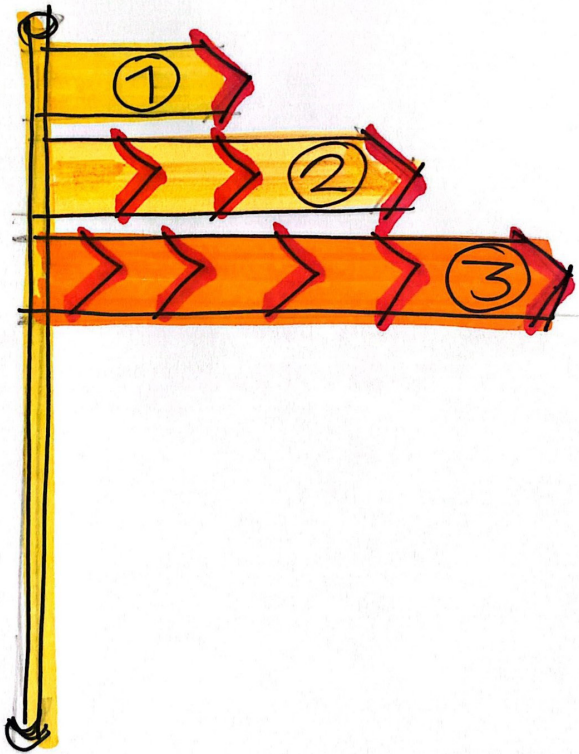
верзије (PDF) би могла да се обезбеди преко надлежног Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Сектора за просторно планирање и урбанизам и већ поменутих струковних удружења и организација.

Посебан искорак била би интерактивна 3D, online верзија приручника, са графичким приказом типолошки различитих градских средина и намена, указаним лошим и небезбедним решењима и предложеним сценаријима за њихово побољшање, по узору на нпр.: <https://www.securedbydesign.com/guidance/interactive-design-guide>, што захтева и програмирање, тј. обраду у одређеном софтверу.

ПРЕДЛОЗИ И КОРАЦИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

Први корак је опредељење у којим врстама просторних и урбанистичких планова је сврсисходно разматрати теме урбане безбедности жена и девојчица (као и свих осталих корисника/ца простора). Став је да декларативно, у виду начела, безбедност и родна сензитивност морају бити саставни део свих планских докумената, али да се конкретне мере и препоруке за уређење јавних простора могу најбоље сагледати и имплементирани на нивоу урбанистичких планова, пре свега планова детаљне разраде, јер обухватају просторно најмање површине и омогућавају партиципацију суседства у процесу препознавања проблема и потенцијала у јавном простору, а такође имају могућност да на детаљнијем нивоу обраде простор, изврше додатне анализе,

евентуално пропишу спровођења кроз обавезу израде урбанистичких пројеката, пројеката пејзажног уређења или урбанистичко-архитектонских конкурса за даљу разраду. По тематици коју планови обрађују, урбана безбедност ће посебно доћи до изражаја у планирању намена као што су становање, пословање и комерцијала, јавне службе или отворени јавни простори, тј. у комбинацији наведених намена.

За све предлоге измена и допуна треба извршити консултације са ресорним Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, у вези са процедуром покретања иницијативе, усаглашавања ставова и сл.

ИЗМЕНА И ДОПУНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ

Закон о планирању и изградњи¹⁴ не препознаје појмове: родно, сензибилно, безбедно/ст, сигурност (у смислу урбане безбедности/сигурности), нити третира тему урбане безбедности и родно сензитивног односа према простору као једну од тема планских докумената.

У том смислу предлаже се измена и допуна у следећим сегментима закона, са циљем да се урбана безбедност и родно сензитивно планирање укључе као начела уређења и коришћења простора:

2. Појмови, члан 2, додати појмове:

• Урбана безбедност – концепт сигурног, квалитетног и комфорног јавног простора, прилагођеног свим корисницима и превентивним мерама обликован да буде отпоран на криминал, вандализам и друге видова угрожавања јавне безбедности.

• Родно сензитивни простор – урбани јавни простор прилагођен потребама жена и

девојчица, њиховом боравку и кретању, пре свега доступан и безбедан.

3. Начела за уређење и коришћење простора, члан 3, допунити у тачки б. блодоване речи:

Планирање, уређење и коришћење простора заснива се на следећим начелима:

- 1) одрживи развој кроз интегрисани приступ планирању;
- 2) уравнотежен територијални развој;
- 3) рационалног коришћења земљишта подстицањем мера урбане и руралне обнове и реконструкције;
- 4) рационалног и одрживог коришћења необновљивих ресурса и оптималног коришћења обновљивих ресурса;
- 5) заштиту и одрживо коришћење природних ресурса и непокретних културних добара;
- 6) урбане безбедности и превенције криминала у јавним просторима, превенције техничко-технолошких несрећа, заштите од пожара и експлозија, заштите од природних непогода,

отклањања узрока који изазивају климатске промене;

- 7) планирања и уређења простора за потребе одбране земље;
- 8) усаглашености са европским прописима и стандардима из области планирања и уређења простора;
- 9) унапређења и коришћење информационих технологија које доприносе бољој ефикасности и економичности рада јавне управе на пословима изградње;
- 10) учешћа јавности;
- 11) очувања обичаја и традиције;
- 12) очувања специфичности предела;
- 13) хоризонтална и вертикална координација.

5. Несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама, члан 5, додати следеће ставове:

• У наслову, допунити са речима „женама и другим осетљивим групама“:

14 „Службени гласник РС”, бр. 72/2009, 81/2009 - исправка, 64/2010 - УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - УС, 50/2013 - УС, 98/2013 - УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021, 62/2023

Несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци, женама, старим особама и другим осетљивим групама¹⁵

• Став 1., допунити болдованим речима: Зграде јавне и пословне намене, као и други објекти за јавну употребу (улице, тргови, паркови и сл.), морају се пројектовати, градити и одржавати тако да свим корисницима, а нарочито особама са инвалидитетом, деци, женама и старим особама, омогућавају несметан приступ, сигурно кретање и боравак, односно коришћење у складу са одговарајућим техничким прописима чији су саставни део стандарди који дефинишу обавезне техничке мере и услове пројектовања, планирања и изградње, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама и **принципе урбане безбедности и родне сензитивности у планирању простора.**

У том смислу потребно је изменити и допунити и подзаконски акт који се односи

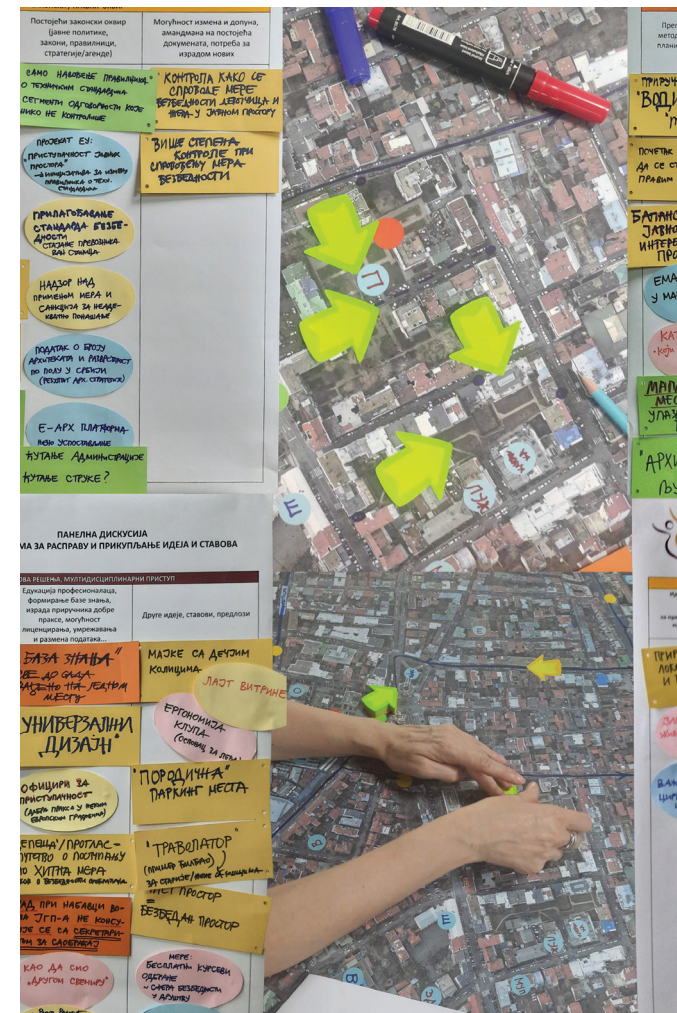
на ову тему: Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и стари особама¹⁶.

Остале делове текста Закона који се односе на врсте и садржај планских докумената нема потребе мењати и допуњавати, јер нису у супротности са наведеним принципима урбане безбедности и родне сензитивности у планирању и пројектовању простора. Иако их не наводе као посебне обавезе или делове, може се сматрати да их у начелу садрже, као и неке друге теме које се нису специфициране у овом документу, а представљају саставни део методологије израде планских докумената.

Пошто је у процесу израда измене Закона о безбедности саобраћаја на путевима и израда Стратегије безбедности саобраћаја Србије, размотрити да ли и у овим документима могу и требају да се дефинишу појмови и мере везане за предметну тему.

15 Сигурно има још категорија у друштву, тј. припадника мањинских или осетљивих група становника којима треба обезбедити и сигуран боравак и кретање у простору.

16 „Службени Гласник Републике Србије” 22/2015

ИЗМЕНА И ДОПУНА ПРАВИЛНИКА О САДРЖИНИ, НАЧИНУ И ПОСТУПКУ ИЗРАДЕ ДОКУМЕНАТА ПРОСТОРНОГ И УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА

Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања¹⁷ у члановима 23. и 25, ближе прописује садржај текстуалног дела плана генералне регулације и плана детаљне регулације, тј. даје списак правила уређења и грађења која план треба да садржи осим елемената већ одређених Законом (члан 30. и 31.).

Може се сматрати да у најширем смислу овако дефинисан садржај планова задовољава и обухвата и тему урбане безбедности, поред низа других тема које планови обрађују, иако се не наводи таксативно, те да није потребно вршити измену и допуну овог подзаконског акта. Дакле, Закон и Правилник прописују обавезу која се мора испунити, али не ограничавају могућност проширења тема

и садржаја планског документа. Увођење теме урбане безбедности и родно сензитивног планирања у основни Закон био би довољан подстицај и обавеза.

Ипак, сугерише се допуна члана 47. Правилника који се односи на прибављање података и документације која се односи на постојеће стање, услове коришћења и развој, и то додавањем иза тачке 9. тачака 10. и 11. и пренумерисањем остатака текста:

- 10) полицијских управа и општинских одељења у вези са свим питањима јавне безбедности;
- 11) завода за статистику, везано за број и структуру (полну, старосну, итд.) становника на подручју плана и других релевантних података.

На спроведеним радионицама дат је пример садржаја Плана детаљне регулације мултифункционалног спортско-културног садржаја на подручју „Парка пријатељства“ – Ушће, градске општине Нови Београд и Земун („Службени лист града Београда“ бр. 35/2019), који је, без обзира што није било никакве „законске обавезе“, препознао проблем урбане безбедности у граници плана, и у свом садржају дефинисао параметре за побољшање ситуације у простору (поглавља плана: А) Општи део: 1) Полазне основе, 4) Постојећа намена површина; Б) Правила уређења и грађења; В) Смренице за спровођење плана).

¹⁷ „Службени гласник РС”, бр.32/2019

ПРОЦЕС ПРИКУПЉАЊА ПОДАТАКА, САРАДЊЕ ПРИ ИЗРАДИ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА И ИЗДАВАЊЕ УСЛОВА ИМАЛА ЦА ЈАВНИХ ОВЛАШЋЕЊА

Уколико се изврши допуна Закона о планирању и изградњи и члана 47. Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања, формална обавеза обрађивача плана биће и обрада података и формирање става у вези урбане безбедности становника/ца и посетилаца/тељки урбане територије која је предмет израде плана.

Иницијални подаци о „неуралгичним или црним“ тачкама у простору где се учестало дешавају инциденти (нпр. покушаји или извршење силовања на усамљеним и мрачним местима, пријављена џепарења и отимања личних ствари на прометним

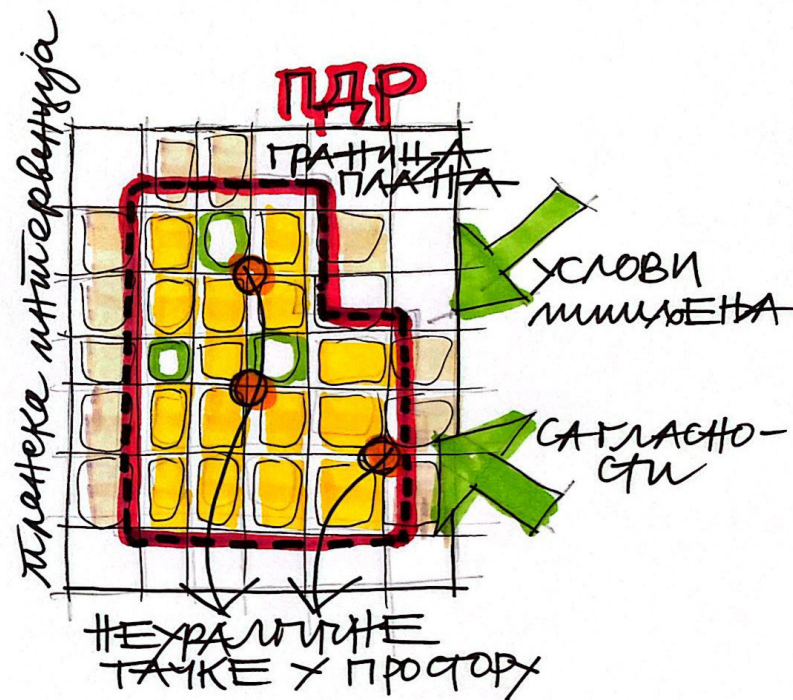
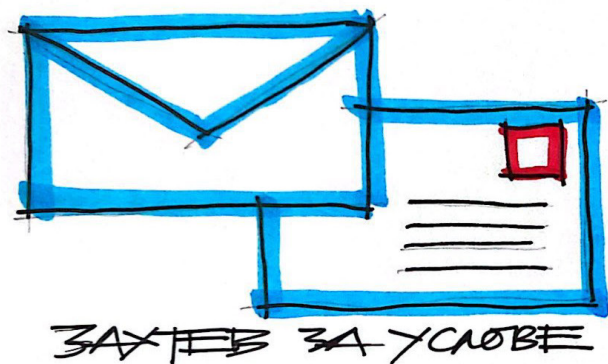
местима или у близини неких садржаја, хулиганско понашање у близини стадиона итд.), или другим специфичностима може да укаже да је потребно применити неке мере за безбеднији и сигурнији простор, начинити га отпорним и одбрањивим.

У том смислу потребна је сарадња са свим „актерима и партнерима“ у процесу планирања. Званични подаци могу и треба да се допуне анкетирањем грађана/ки и корисника/ца простора, укључујући чланове/ице посебно осетљивих група, по питању њиховог личног осећаја безбедности и перципирања делова простора који им не уливају поверење и које заобилазе.

Други степен сарадње је сигнализирање

проблема надлежним ЈКП које се баве опремањем и одржавањем простора, у том смислу да, у својим условима који ће бити уграђени у плански документ обраде и ову тему, тј. да дају по потреби и додатне услове, мере и препоруке у вези са нпр. јавним осветљењем, уређењем зелених површина, положајем станица јавног градског превоза и сл. У зависности од контекста и амбијенталних карактеристика простора треба размотрити и које мере су најпримереније и одредити се према одговарајућем урбаном дизајну.

Сматрамо да у односу на уобичајену праксу, овако конципиран захтев не представља проблем, да је аспект урбане безбедности лако интегрисати у постојећу методологију прикупљања података, сарадње, издавања и уградње услова ималаца јавних овлашћења, али подразумева претходну едукацију и обавештеност свих актера у планирању. Са друге стране, неке од предложених и по општем мишљењу једноставних мера (техничких, друштвених или економских), немају потпору у важећем законском оквиру,

тј. морали би да се промене одређени закони, подзаконска акта или одлуке локалних самоуправа. Тако, на пример, меру „станица на захтев“ која омогућава путницима у јавном градском превозу да на ноћним линијама, уколико им се место изласка из возила (нпр. место становања или рада) налази удаљено, између две постојеће станице, затраже од возача/ице да им стане испред или ближе жељеној локацији, није могуће спровести, јер је забрањено заустављање возила ван прописаних стајалишта, те места стајања

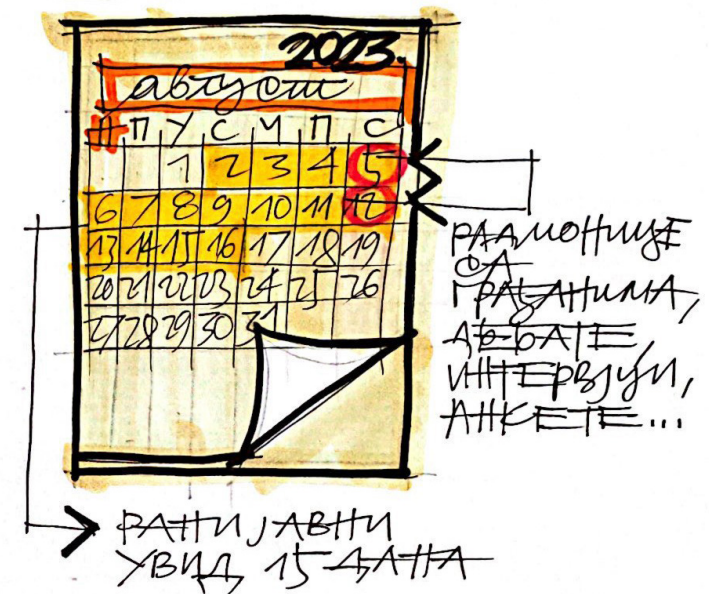
морају да испуне одређене критеријуме (ширине, висине тротоара, ширине и прегледности пута и сл.). Такође, није могуће спровести економску стимулацију кроз рачун за електричну енергију власника/це локала који/а ће осветљењем својих излога у току ноћи и непостављањем непрозирних металних застора пружити у амбијенту, без адекватне јавне расвете, додатни извор светла.

54

ПАРТИЦИПАЦИЈА У ТОКУ ИЗРАДЕ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА

Планови се раде са циљем побољшања услова живота становника/ца и корисника/ца простора, те је укљученост ових актера од пресудног значаја. Према Закону о планирању и изградњи, партиципација грађана/ки је двостепена и одвија се прво у концептуалној фази израде плана кроз форму „раног јавног увида“ на концепт планског документа у трајању од 15 дана и касније када је нацрт плана већ прошао стручну контролу, у форми „јавног увида“ у трајању од 30 дана, када је могуће поднети примедбе и сугестије на предложена планска решења. Формални оквир партиципације грађана/ки требало би допунити, и то у фази

раног јавног увида и израде плана, а пре формирања нацрта, организованим састанцима на нивоу суседства (тј. границе плана) дебатама, радионицама, тзв. „урбаним лабораторијама“, интервјуима и анкетирањем на циљане теме, како би грађани/ке имали/е прилику да искажу виђење стања, своје потребе и дају корисне сугестије планерима/кама и урбанистима/кињама. На тај начин план би се „приближио“ становницима/цама и у старту би се отклониле многе дилеме и пропусти и финално смањио број примедби пред усвајање планског документа.

Чињенично стање говори о томе да је већина урбаниста/киња и планера/ки у организацијама (државним и приватним компанијама) које се баве планирањем и израдом планских докумената, као и у деловима општинских и градских управа које финансирају и доносе планове, женског пола и рода. Али, на руководећим местима или у сектору доношења одлука (директори, председници и чланови стручних комисија, начелници и руководиоци одељења, чланови скупштина које усвајају планове и сл.) жене нису довољно заступљене, тј. ретко када су на истакнутим и руководећим положајима. Такође је запажено да

се у процедури јавног увида великом већином јављају мушкарци, као носиоци власничког права над земљиштем или некретнинама, али и традиционално као представници интереса породице или групе грађана. Из тог разлога партиципацију треба осмислити и организовати на начин да се глас и могућност избора пружи и женама које ипак чине пола, а у неким срединама и више од пола становништва, а важно је тим процесом обухватити различите старосне категорије (децу, тинејџере, одрасле, стара лица) и угрожене или посебно осетљиве групе.

ДОДАТНЕ СТУДИЈЕ И АНАЛИЗЕ УТИЦАЈА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

Кроз спровођење тематских радионица у оквиру пројекта „Сигурност жена и девојчица у јавном простору“ искристалисала се још једна идеја за унапређење квалитета планских докумената, а то је израда Студије утицаја планског документа на становништво (Social Impact Analysis - SIA), по узору на пр. већ установљене процедуре по којима се доноси одлука о изради и израђује Стратешка процена утицаја плана на животну средину.

Израда овакве студије би захтевала формирање одговарајуће законске обавезе у основном Закону о планирању и изградњи, али и доношење засебног закона који би дефинисао процедуре, од доношења

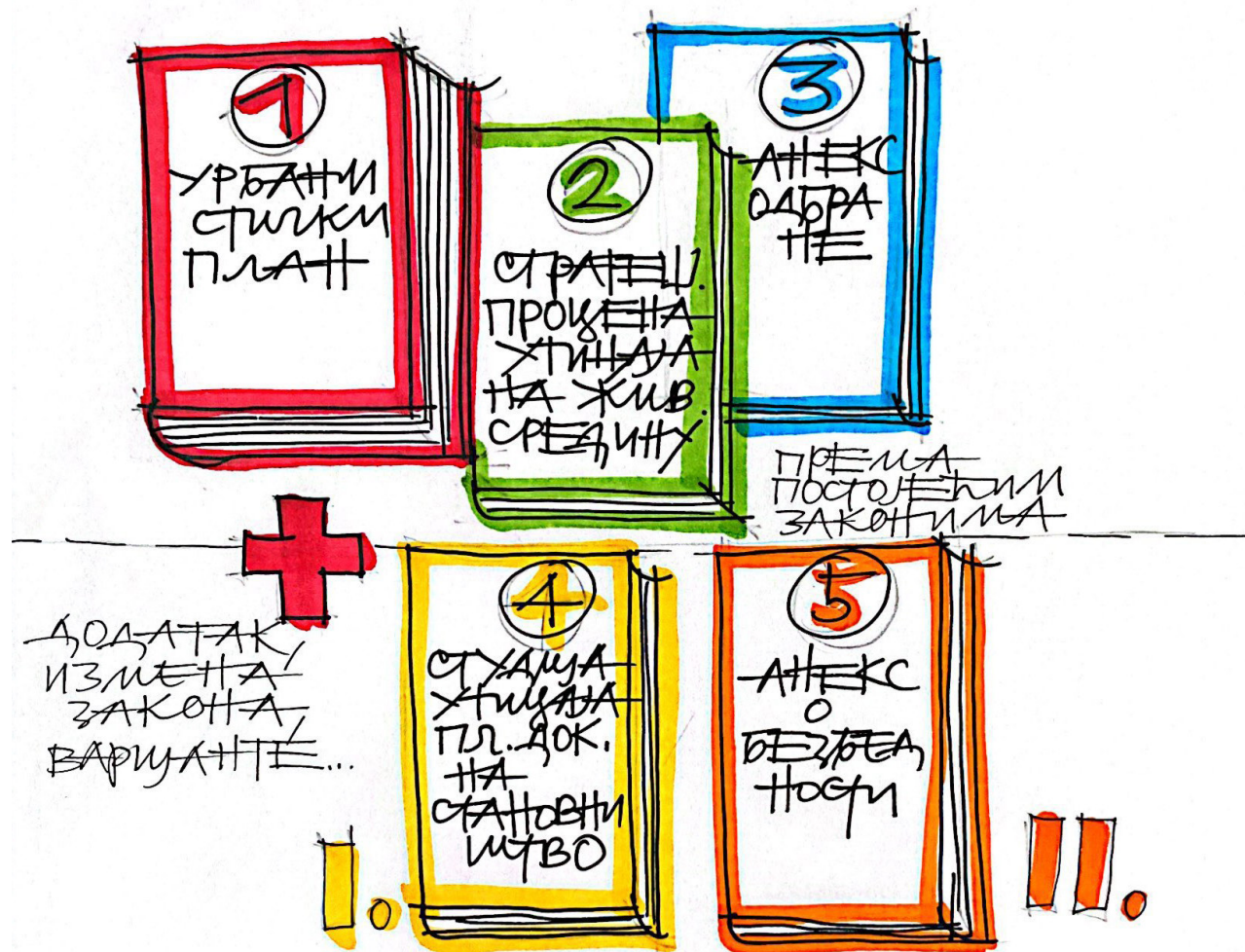
одлуке о изради (за коју врсту планова, на првом месту, по обухвату и темама), садржаја студије, ко може да је израђује, све до процедуре верификације и усвајања. Овакав приступ изискивао би ангажовање стучних и тематски усмерених кадрова као што су урбани социолог/шкиња, правник/ца, економиста/киња, психолог/шкиња и сл. којих више нажалост нема, иако су поједини раније (наслеђе социјалистичке праксе планирања) били у саставу урбанистичких тимова и имали свој допринос у изради планске документације.

Сматрамо да би овакав приступ био велики искорак и значајно би допринео квалитету планских докумената, анализирајући

полазне основе, планиране промене у простору и аргументујући њихов реалан утицај на друштво, чак и када би био само у форми засебног поглавља у садржају плана. Међутим, свесни смо капацитета, тј. немања људских ресурса који би спровели овај сегмент плана, посебно у мањим срединама и повећања трошкова спровођења партиципативног процеса и израде планског документа. Иако се препознају препреке за интегрисање ове мере у законски оквир у области планирања урбаног развоја у овом тренутку, неопходно је сагледати могућности за њено спровођење у будућности са циљем да се омогући приближавање европским и светским стандардима планирања.

Друга идеја је настала из паралеле са студијом коју Закон о планирању и изградњи већ познаје (члан 10.), а односи се на Посебан прилог посебних мера уређења и припреме територије за потребе одбране земље, који по потреби, на основу одлуке Министарства одбране, представља део планског документа, али има специфичну процедуру израде и верификације. По узору на „Анекс одбране“ може се увести и посебна студија или „Анекс о безбедности“, који би захтевало нпр. Министарство унутрашњих послова, тј. надлежна полицијска управа, али би његова процедура израде и верификације била, у зависности од претежне намене плана и ситуације, више или мање транспарентна и партиципативна. Такио, на пример, за намену јавних служби и објеката од интереса за државу, у смислу заштите од терористичких напада, процедура би била више рестриктивна, док за отворене градске просторе у градском језгру и стамбеним зонама потпуно транспарентна и партиципативна за грађане/ке). Стим у вези је и поглавље 5.6.

ЛИЦЕНЦИРАНА ЛИЦА ЗА ТЕМУ УРБАНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

По узору на британски модел едукације стручног кадра на тему урбаних средина и безбедности живота и рада у њима, може се предложити и низ предавања, курсева и обука које би креирале кадар способан да пружи подршку и консултатнтске услуге у вези ове теме. Програм за превенцију насиља „Заштита уз помоћ дизајна“ (Secured by Design - SBD)¹⁸, који се примењује од 1994. године у Великој Британији, на иницијативу полиције, намењен је урбанистима, пројектантима, произвођачима грађевинске опреме и грађанима. Полиција¹⁹ такође врши перманентну едукацију путем тунорских курсева, издаје акредитоване дипломе за различите специјализације, али и сертификате

за одређене производе и услуге који доприносе већој урбаној безбедности (нпр. специфично дизајниран урбани мобилијар). Завршена „специјализација“ је предуслов за позицију саветника/це који/а учествује као консултант/киња у изради урбанистичких планова и који/а је „гарант“ да су примењене одређене превентивне мере у простору. Следећи прописана упутства, консултанти/киње су у стању да „преговарају“ са планерима/кама, архитектама/кињама и извођачима радова у смислу да им предоче циљеве и предности овог приступа. Кроз медијацију долази се до квалитетних компромисних решења. На овај начин, сви урбанистички планови и пројекти који су следили

предложене принципе добијају неку врсту лиценце, тј. одобрења, као и видљив лого којим се гарантује поштовање стандарда безбедности грађана/ки у оквиру урбанистичке документације. Сарадња између урбаниста/киња и припадника/ца полиције није увек идеална, долази до разлике у мишљењу, али свакако даје боље резултате него кад ова мера није постојала. Временом су установљени протоколи сарадње и ситуације у којима се под обавезним сматра учешће специјализованих саветника/ца, а подручја интервенције су кроз праксу утврђена као, пре свега, стамбене и комерцијалне зоне, паркинг простори, кретање и комуникација кроз простор.

18 <https://www.securedbydesign.com/about-us/about-sbd>

19 <https://www.crimepreventionacademy.com/crime-prevention-qualifications/>

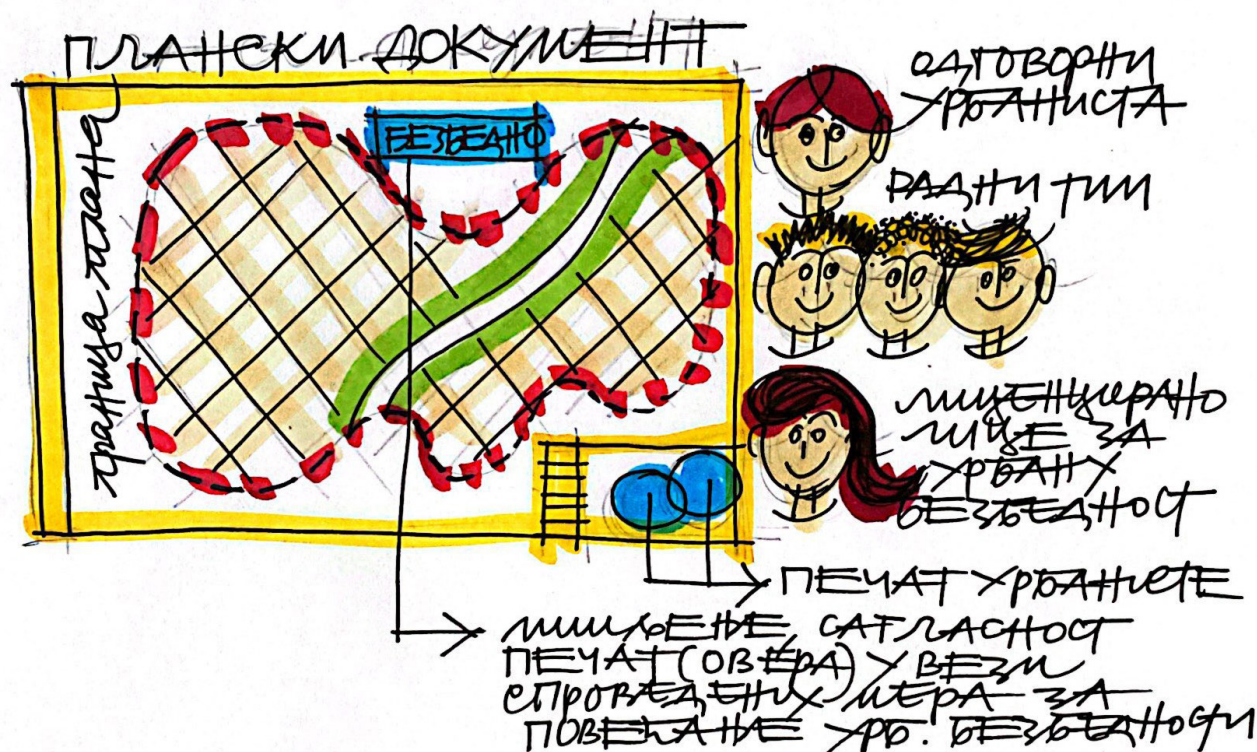
У том смислу, предлажемо и овај модел за примену у будућности. Сматрамо да би могла да се осмисли и организује квалитетна и плодносна сарадња између припадника МУП-а, академске заједнице (институти и факултети) и струковних организација (нпр. ИКС), на формирању и обуци кадрова који би били у стању да своје знање и вештине, у тимском раду са урбанистима/кињама, уграде у планска решења. Наравно ово изискује уобличавања комплетног законског оквира по мери ове иницијативе.

ВАЖНО

Струка мора да се континуирано бори за бољи квалитет израде планских докумената, као и већи степен њихове имплементације.

Основни предуслови за интегрални приступ у планирању простора су сарадња и доступност информација, довољно времена да се процес планирања и партиципације спроведе свеобухватно, као и већа цена израде плана која покрива и све додатне алате, анализе, експертизе и консултације.

Рок и цена израде плана не смеју да буду једини параметри за одлучивање у опредељењу буџетских средстава, већ квалитет израде и референце обрађивача!

6.0

ЗАКЉУЧАК

Мапа пута за спровођење мера урбане безбедности у оквиру урбанистичког планирања је сачињена од низа паралелних корака, који стереме ка истом циљу. Разлог за овакав приступ је став да треба увек имати и алтернативни, бржи пут до циља, док се не стекну услови за конкретизацију у оквиру званичних законских докумената и њима прописаних процедура.

Кључни тренутак је освешћивање о теми, ширење дијалога о проблему, запажање недостатака у простору који могу да проузрокују непријатне и небезбедне ситуације и усвајање сета превентивних мера са препорукама за употребу. Ова, како је ми називамо „едукација“, потребна је свима, како професионалцима/кама који/е осмишљавају тј. планирају урбане средине, тако и органима локалних самоуправа који се у свом ресору брину о изгледу и свим дешавањима у оквиру јавних

простора. Апсолутно позитиван утисак са спроведених тематских радионица је да су позвани/е учесници/е лако и брзо препознали/е значај теме, усвојили/е предложене принципе за превенцију и самостално дали/е предлоге и сугестије како може да се унапреди пракса, тј. како ће убудуће поступати по том питању иако не буду имали/е обавезу, већ следећи своју савест.

Надаље, да би се олакшао рад свих, решиле неке дилеме и недоумице и постигла стандардизација, потребно је приступити изради техничког (урбанистичко-архитектонског) приручника. Ово је уједно и преломна тачка и веза између алтернативног и регуларног путоказа у оквиру мапе пута.

Главни правац пута, ипак, има већу амбицију, а то је обезбеђење законског основа, другим речима обавезе да се урбана безбедност

(жена и девојчица) угради у процес израде планских докумената. И у овом случају дају се кораци, почев од измене релевантног закона и подзаконског акта (Закон о планирању и изградњи и Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања), у смислу увођења нових појмова и допуне начела планирања, уређења и коришћења простора. Овај корак пре свега зависи од доносиоца одлука, тј. спремности да се измена и допуна изврши, те да се уложи и додатни напори у имплементацију и мониторинг прописаног. Постизање овог циља већ би био довољан успех, тј. представљао би препознавање теме на нивоу закона и могућност да се на националном нивоу спроведе примена. Преостали предложени кораци су надоградња, односно, дата могућност да се у овој области оде и даље.

70

SUMMARY

The roadmap for the implementation of urban security measures within urban planning is made up of a series of parallel steps, which stem towards the same goal. The reason for this approach is the attitude that one should always have an alternative, faster path to the goal, until the conditions for concretization are met within the official legal documents and procedures prescribed by them.

The key moment is raising awareness on the topic, expanding dialogue about the problem, noticing the shortcomings in space that can cause unpleasant and unsafe situations and adopting a set of preventive measures with recommendations for use. This, as we call it "education", is needed by everyone, as professionals who design i.e. plan urban environments, as well as local self-government bodies that take care of the appearance and all events within public spaces in their port-

folio. An absolutely positive impression from the conducted thematic workshops is that the invited participants easily and quickly recognized the importance of the topic, adopted the proposed principles for prevention and independently gave suggestions and proposals on how to improve the practice, i.e. how they will act on this issue in the future even though they have no obligation, but following their conscience.

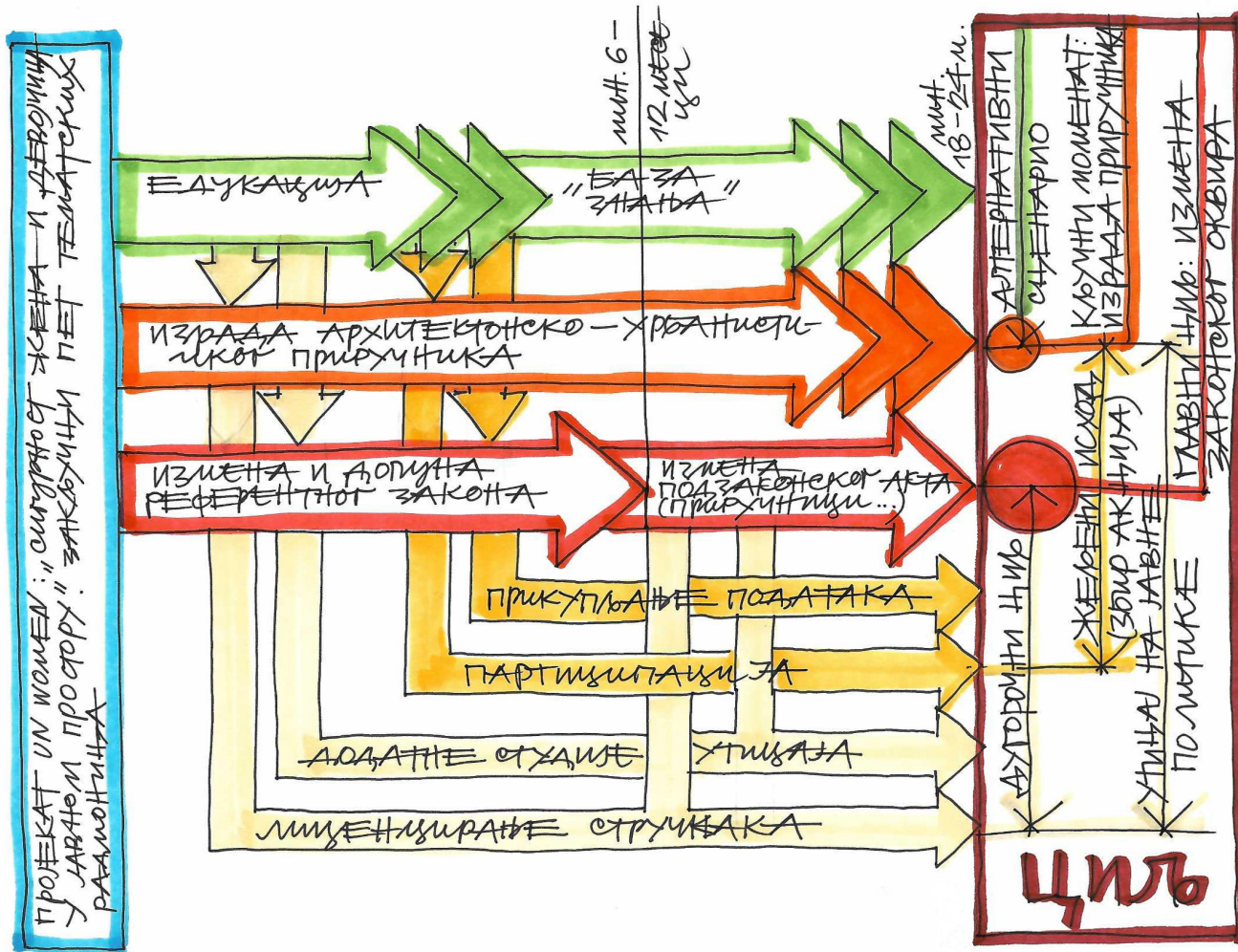
Furthermore, in order to facilitate the work of everyone, solve some dilemmas and doubts and achieve standardization, it is necessary to approach the development of a technical (urban-architectural) manual. This is both a turning point and a link between the alternate and regular roadmap signposts.

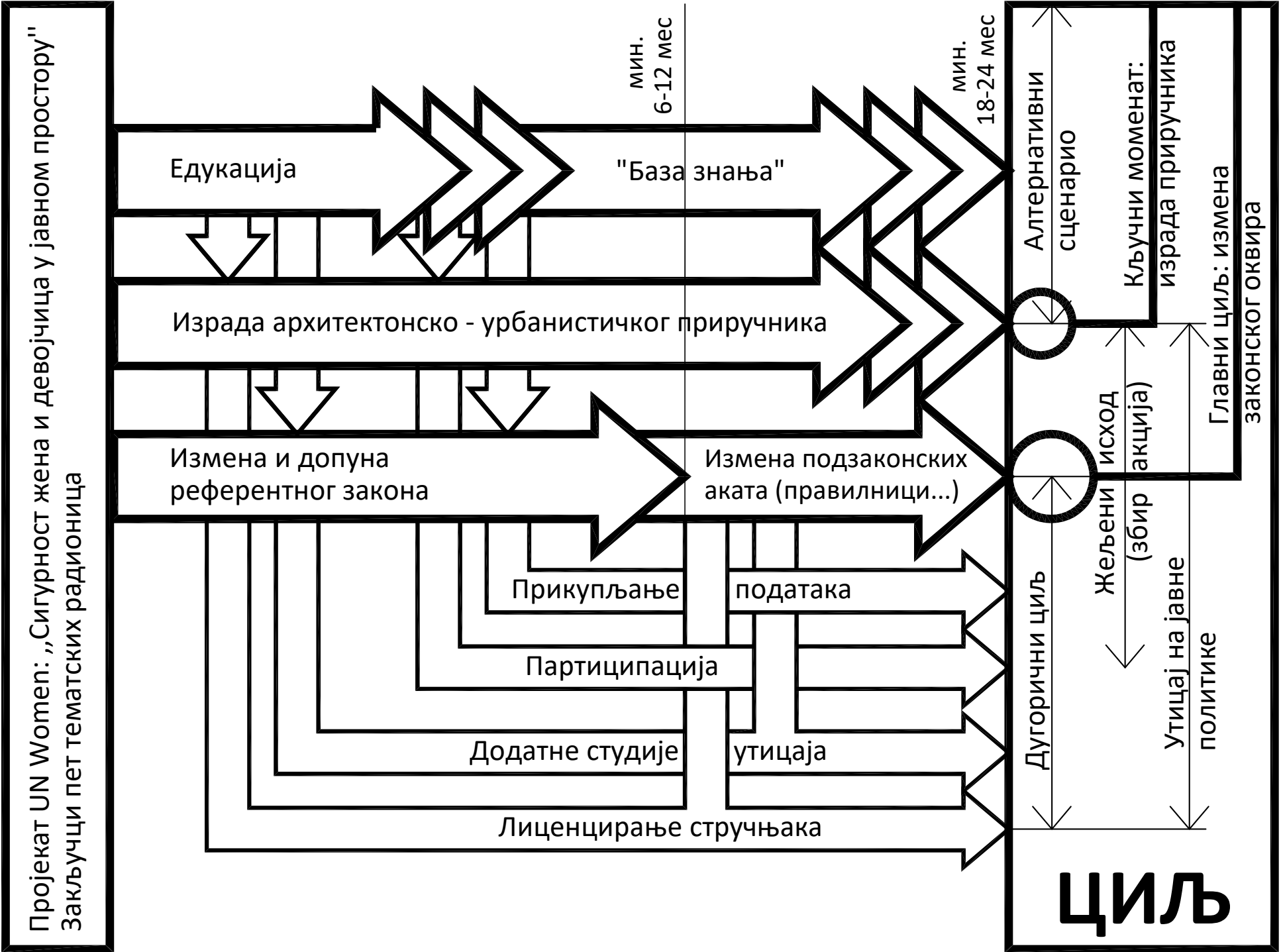
The main direction of the road, however, has a greater ambition, which is to provide a legal basis, in other words the obligation to incor-

porate urban security (women and girls) into the process of drafting planning documents. In this case, steps are given, starting from the amendment of the relevant law and by-law (The Law on Planning and Construction and the Rulebook on the Content, Manner and Procedure of Drafting Spatial and Urban Planning Documents), in terms of introducing new concepts and supplementing the principles of planning, landscaping and use of space. This step depends primarily on the decision maker, i.e. readiness to make amendments, and to invest additional efforts in the implementation and monitoring of the prescribed. Achieving this goal would already be a sufficient success, i.e. it would be a recognition of the topic at the law level and an opportunity to implement it at the national level. The remaining proposed steps are an upgrade, i.e., opportunity given to go further in this area.

80

ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ ПРЕДЛОЖЕНЕ МАПЕ ПУТА

Natasa Danilovic Hristic <ndanilovichristic@gmail.com>

Mapa puta za sprovođenje mera urbane bezbednosti u okviru urbanističkog planiranja

1 message

Tijana Milosevic <tijana.milosevic@unwomen.org>

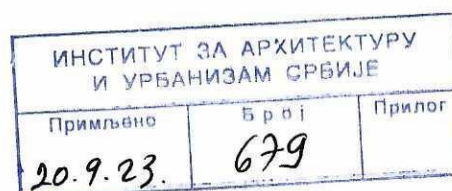
20 September 2023 at 12:33

To: "djordje.milic@mgsi.gov.rs" <djordje.milic@mgsi.gov.rs>, "kabinet@mgsi.gov.rs" <kabinet@mgsi.gov.rs>

Cc: Milana Rikanovic <milana.rikanovic@unwomen.org>, ndanilovichristic <ndanilovichristic@gmail.com>, Srna Ignjatovic <srna.ignjatovic@unwomen.org>

Ova poruka je poslata u ime gospođe Milane Rikanović, direktorke Agencije UN za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN Women) u Srbiji

Poštovani gospodine Miliću,

U prethodnom periodu, od 31. maja do 8. septembra 2023. godine, održano je pet tematskih "Future Search" radionica, u okviru projekta „Bezbednost žena i devojčica u javnim prostorima u Srbiji”, koji sprovodi Agencija Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u Srbiji (UN Women), uz finansijsku podršku Britanske ambasade u Beogradu.

Na naše veliko zadovoljstvo na radionicama su aktivno učestvovali i predstavnici Vašeg Ministarstva.

Naime, kao što je rečeno, održano je pet tematskih radionica unapređenja javnih politika planiranja, koje je sprovodio angažovani ekspertski tim iz Instituta za arhitekturu i urbanizam Srbije – IAUS. Svaka radionica je imala svoju specifičnu temu i bila je namenjena određenim strukturama učesnika/ca iz pozvanih institucija. Krajnji cilj je bilo kreiranje predloga mera koje će doprineti da se stvore uslovi na nacionalnom nivou za uvođenje teme urbane bezbednosti u okviru procesa izrade prostornih i/ili urbanističkih planova.

Rezultat rada ekspertskega tima, uz participaciju svih učesnika, je dokument „Mapa puta za sprovođenje mera urbane bezbednosti u okviru urbanističkog planiranja”, u kojem se predlažu koraci za sprovođenje navedenog cilja. Između ostalog, daju se konkretni predlozi za izmenu i dopunu Zakona o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS”, br. 72/2009, 81/2009 - ispravka, 64/2010 - US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - US, 50/2013 - US, 98/2013 - US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i podzakonskih akata kao što su **Pravilnik o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata prostornog i urbanističkog planiranja** („Službeni glasnik RS”, br.32/2019) i **Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata**, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama sa invaliditetom, deci i starim osobama („Sl. glasnik RS”, br. 22/2015).

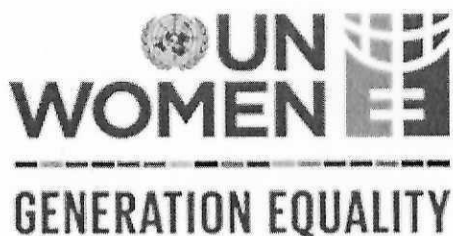
Na ovaj način, značajno bi se unapredila bezbednost žena i devojčica, kao i drugih ranjivih grupa u Republici Srbiji.

Molimo Vas da uzmete u obzir ove predloge i razmotrite njihovo uvrščavanje u narednu izmenu i dopunu relevantnog pravnog okvira.

S tim u vezi, u prilogu Vam dostovljamo „Mapu puta za sprovođenje mera urbane bezbednosti u okviru urbanističkog planiranja“.

Stojimo Vam na raspolaganju, zajedno sa timom Instituta za arhitekturu i urbanizam Srbije, za sva pojašnjenja i pomoć pri definisanju konkretnih izmena i dopuna.

Srdačno,

Tijana Milosevic
Project Associate
UN Women
Bulevar Zorana Djindjica 64

Belgrade, Serbia

Tel: + 381 11 4155 487

Mobile: +381 60 677 35 77

Email:

tijana.milosevic@unwomen.org

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ		
Примљено	Б р о ј	Прилог
22. 9. 23.	682	

Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije

Bulevar kralja Aleksandra 73/II

Beograd

Za: Naučno veće Instituta

**Potvrda o rukovođenju projektom „Sigurnost žena i devojčica u Srbiji”
u cilju unapređenja javnih politika planiranja**

Poštovani/e,

U periodu od 31. maja do 8. septembra 2023. godine, održano je pet tematskih “Future Search” radionica, u okviru projekta „Bezbednost žena i devojčica u javnim prostorima u Srbiji”, koji sprovodi Agencija Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u Srbiji (UN Women), uz finansijsku podršku Britanske ambasade u Beogradu.

Projektom je rukovodio angažovani ekspertski tim iz Instituta za arhitekturu i urbanizam Srbije (ugovor br. 40005537 od 21. aprila 2023.) u sastavu: dr Nataša Danilović Hristić, viši naučni saradnik, dr Jasna Petrić, naučni savetnik, dr Nataša Čolić, naučni saradnik i arh. Maja Hristov, viši stručni saradnik.

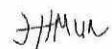
Ceo projekat je bio osmišljen u vidu pet tematskih radionica unapređenja javnih politika planiranja, sa participacijom učesnika iz relevantnih institucija. Krajnji cilj je bilo kreiranje predloga mera koje će doprineti da se stvore uslovi na nacionalnom nivou za uvođenje teme urbane bezbednosti u okviru procesa izrade prostornih i/ili urbanističkih planova.

Rezultat rada ekspertskeg tima je dokument „Mapa puta za sprovođenje mera urbane bezbednosti u okviru urbanističkog planiranja” u kome se predlažu koraci za sprovođenje navedenog cilja. Između ostalog, daju se konkretni predlozi za izmenu i dopunu Zakona o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS”, br. 72/2009, 81/2009 - ispravka, 64/2010 - US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - US, 50/2013 - US, 98/2013 - US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i podzakonskih akata kao što su Pravilnik o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata prostornog i urbanističkog planiranja („ Službeni glasnik RS”, br.32/2019) i/ili Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama sa invaliditetom, deci i starim osobama („Sl. glasnik RS”, br. 22/2015).

Mapa puta je analiza svih mogućnosti za unapređenje, tj. izmenu i dopunu postojeće javne politike i namenjena je pre svega donosiocima odluka, kao pomoć u formulisanju javne politike. Materijal je

prosleđen i nadležnom Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, kako bi se predlozi za unapređenje javne politike sproveli u praksi, tj. uvrstili u narednu izmenu i dopunu zakonskog/podzakonskog okvira.

S poštovanjem,

Tijana Milošević

Menadžerka na projektu „Bezbednost žena i devojčica u javnim prostorima u Srbiji“

UN Women Kancelarija u Srbiji

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ		
Примљено	Број	Прилог
26. 9. 23	694	

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА,
САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
Сектор за просторно планирање и урбанизам

Број: службено
Датум: 25. септембар 2023. године
Београд, Краља Милутина 10а

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ

Булевар краља Александра 73/II
11000 Београд

За: Научно веће Института / Матични научни одбор за саобраћај, урбанизам и грађевинарство, Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије

ПОТВРДА О ПРИМЕНИ АНАЛИЗЕ ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ ОД СТРАНЕ НАДЛЕЖНОГ ОРГАНА

Поштовани,

Достављамо Вам Потврду о примени анализе јавне политике од стране Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Сектора за просторно планирање и урбанизам, на основу достављеног документа „Мапе пута за спровођење мера урбане безбедности у оквиру урбанистичког планирања" од стране организације UN Women.

Наведени документ је резултат рада експертског тима Института за архитектуру и урбанизам Србије у саставу: др Наташа Даниловић Христић, виши научни сарадник; др Јасна Петрић, научни саветник; др Наташа Чолић, научни сарадник и арх. Маја Христов, виши стручни сарадник, у оквиру пројекта „Сигурност жена и девојчица у Србији”, у организацији Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена у Србији (UN Women), у сарадњи са Координационим телом за родну равноправност Владе Републике Србије и Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и уз подршку Британске амбасаде у Београду.

У пројекту су активно учествовали и представници нашег Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.

„Мапа пута“ анализира и предлаже кораке за формулисање и спровођење јавне политике и даје конкретне предлоге за измену и допуну Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/2009, 81/2009 - исправка, 64/2010 - УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - УС, 50/2013 - УС, 98/2013 - УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021 и 62/2023), Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС”, бр.32/2019) и Правилника о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама („Службени гласник РС”, број 22/2015).

Потврда се издаје у складу са одредбама Правилника о стицању истраживачких и научних звања („Службени гласник РС”, бр. 159/2020, 14/2023), за потребе вредновања резултата у категорији Креирање и анализа јавних политика, М123 - Анализа јавне политике.

С поштовањем,

В.Д. ПОМОЋНИКА МИНИСТРА

мр Ђорђе Милић

по овлашћењу министра број

бр. 119-01-1117/2022-02 од 12. децембра 2022. године

